Ч. 105 (11.446). Львів, середа 15. травня 1929. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Жінки рішають.

Львів, 14. травня 1929.

Вже від довшого часу ведеться в Англії завзята, але наскрізь толерантна в прийомах передвиборча боротьба. Хоч парлямент консервативної більшости був іще живкий, хоч він сповняв іще свої функції, то це вже була тільки тінь живої установи. Не лише поза парляментом, але й на його терені відбувалася передвиборча увертюра. Сновден б. міністр скарбу з попереднього уряду Мекдональда промовляв так, щоби викликати враження, що майбутній уряд буде безумовно лейбуристським урядом. Тимсамим із парляментарної трибуни впливав він суґестійно на виборчі маси. Розуміється, що й консерватисти не залишили ніякої нагоди, щоби припинити лейбуристів і відстрашити від них сірі виборчі маси, які мають той привілей, що раз на 4 роки рішають про характер британського уряду.

Та все-таки в часі, коли по цілій Англії вже розгорілася передвиборча боротьба трьох партій: консерватистів, лібералів і лейбуристів, парлямент консервативної більшости ще істнував. Сьогодні вже й його не стало. Дня 10. н. м. королівським декретом розвязано палату громад, попращавши її престольною промовою, відчитаною льорд-канцлером в імені короля.

Престольна промова в першу чергу займається закордонною політикою Вел. Британії, підкреслюючи приязні відносини до інших держав. Зокрема як додатне явище згадується ратифікацію Келльоґового пакту, відвідини Ґльостера в Японії, визнання національного уряду в Нанкіні та висловлює надію віднови взаємин із Афґаністаном із хвилею стабілізації там уряду, визнаного населенням. Пропозиції американського делегата Ґібсона в Женеві про зменшення фльотових зброєнь теж витає престольна промова, хоч з боку Англії не передбачуються позитивні кроки в скорому часі. Зате Англія з домініями є готова прийняти протокол про усунення хемічних і бактеріольоґічних засобів у війні. Вкінці престольна промова вказує на працю комісії Сімона в Індіях, яка небавом свої висліди предложить парляментові.

Зупиняючись на внутрішній політиці, престольна промова згадує про поправу господарчої ситуації, хоч проблема безробіття все ще вагітить над економікою Англії. Реорґанізація британської індустрії робить значні поступи. Є надія, що при добрій волі і співпраці працедавців і робітників прийде до стабільної поправи. Уряд поробив кроки для злагіднення податкових тягарів у хліборобстві й інших галузях продукції.

Цею пращальною промовою замкнено добу діяльности парляменту консервативної більшости й уряду Болдуіна та розвязано парлямент, призначуючи нові вибори на день 30. травня, а зібрання нововибраного парляменту на день 25. червня.

Від цеї хвилі передвиборча боротьба ввійшла в напружену-гостру фразу. Кожна з трьох партій всі свої найкращі сили запрягла до праці, щоби віднести виборчу побіду. Партії виставили у всіх округах 1718 кандидатів, себ-то 300 більше як при попередніх виборах.

Теперішні вибори в Англії, які матимуть величезне значіння і вплив — в залежности від своїх вислідів — на світову політику, визначаються боротьбою трьох могутніх партій. Але найцікавіше в тій боротьбі є те, що тут не рішатимуть прихильники партії, тільки маса апартійна, і то в більшости жіноча. На основі складених виборчих списків виявилося, що — після поширення виборчих прав для жінок — кількість виборців — жінок є на цілий міліон більша від виборців — мущин. Ніхто не сумнівається, що в краї суфражистського руху і специфічного товариського управилення жінки пять міліонів нових жіночих голосів буде рішаючим фактором у біжучих виборах. Можна сміло твердити, що нові напрямні і шляхи великобританської політики лежать в руках, а радше в голосах жінок, які рішають.

Ювилейні дні Болгарії.

Велике національно-державне свято в болгарському королівстві.

В цих днях ціла Болгарія святкує незвичайно урочисто 1000-ліття своєї державности, а одночасно й память великого царя Симеона. Це свято мало відбутися ще в 1927 році (цар Симеон помер в 927 р.), одначе з причини національної жалоби після балканського землетрусу його відложено на цей рік.

Цар Симеон, третій син болгарського християнського князя Михайла Бориса, панував від 893 р., коли болгари під впливом грецької культури Византії стояли вже на високому щаблі розвитку. Симеон покінчив побідно свою боротьбу з братом Володимиром, що піддержував поганство, і засів на престолі за згодою і благословенням свого батька. Сам він був вихований в Царгороді, де набрався не тільки широкої освіти і глибокої релігійности, але навчився також державної мудрости і военного ремесла. Як пануючий мав він у свойому окруженні на свойому дворі в Преславі визначних тодішних учених і письменників, піддержував з усіх сил ріжні культурні змагання, а й сам займався літературною працею (йому приписують збірку духовних промов „Златоструй"). Тодішній розцвіт староболгарської літератури був безперечно в немалій мірі заслугою царя Симеона.

Не зважаючи на численні війни, була Болгарія під кермою царя Симеона таким могутнім культурним центром, що він розсипав свої проміння на всіх славян Балкану і північного сходу. Тодішня болгарська література переживала свою золоту добу. Виходили тоді в новій, живій мові богословські письма, апокрифічні легенди на біблійні теми, перші Олександреіди в славянській мові, епопеї про героїв прозою і т. п., що є для славістів першоклясними документарними доказами при студіях найстарших літературних язикових форм славянських народів. Ця культурна традиція, що почалася за правління Симеона, тревала в Болгарії аж до XV. століття.

Як ґермани мріли про Рим, так східні і полудневі славяни були завсіди думками в Царгороді. Не диво, що Симеон, який уважав себе потомком і спадкоємцем східно-римського (византійського) царства, вів з Византією численні війни і вже небавком після вступлення на престол проголосив себе царем болгарів і греків. Колиж йому не вдалося таки здобути Царгороду тому, що не мав фльоти, він для піднесення свого престіжу і для ривалізації зі східно-римським цісарством заснував свій власний славянський патріярхат. Його четвертий з черги похід проти Царгороду перервала ненадійна його смерть.

Саміж теперішні свята в Болгарії мають всенародній характер. У Преславі, колишній столиці Симеона, посвячено собор (катедру) в память славянських апостолів Кирила і Методія. В цьому святі взяли участь делеґації з цілої держави. Позатим відбуваються в Болгарії найріжнородніші торжества включно з руханково-спортовими пописами й іншими подібними імпрезами, а в національному театрі в Софії виставляють драму Степана Костова „Заграва" й одну старшу песу Івана Вазова.

Велике свято Болгарії є не тільки льокальною подією. З уваги на літературну діяльність царя Симеона і його епохи, що мала такий могутній вплив на інші славянські народи, зокрема на нас, українців, а дальше з уваги на память св. Кирила й Методія, у честь яких здвигнено там монументальний собор, ювилейні дні в Болгарії є до певної міри святом цілої Славянщини.

Дальша історія анатеми на д-ра А. Річинського.

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 10. травня 1929.

Довідуємося, що гурт українських правників у Варшаві зацікавився юридичною стороною анатеми, киненої на д-ра А. Річинського і перевів правну аналізу точок постанови Синоду про цю анатему (гл. „Діло" ч. 101). Вислід тої аналізи цілком сензаційний. Показалося, що ця постанова **не має ніякої правної підстави,** бо наведені в ній точки торкаються **духовних** осіб, а в ніякому разі світських. Отже славна 55 стаття, яка стала підставою для анатеми („о недосажденію епископу") звучить: „аще кто из **клира** досадит епископу, да будет навержен". Так само лише до клиру відноситься 18-те правило 4-го Вселенського Собору і 34-те правило Трульського Собору, на які покликується постанова Синоду. Кинення цієї анатеми противиться теж виразно постанові російського Синоду з 20. II. 1901 ч. 557, яка каже, що вища міра церковної кари може бути приноровлена лише за „нізпроверженіе догматов вери", — а цього Річинському навіть не закинено.

На основі тої аналізи останнього ґеніяльного чорносотенного „тріку", згаданий гурт українських правників готовить скаргу до царгородського патріярха з просьбою зняти з Річинського клятву. Одночасно невдовзі має появитися **меморіял до цілого українського православного населення.** Дивує, що досіль ще нема жадної прилюдної заяви від Українського Церковного Комітету.

Серед українських еміґрантів з Наддніпрянщини, які творять у Варшаві чималу громаду, виринула думка створити власну **самостійну українську православну парохію,** яка залежала би від православного **епископа Теодоровича в Шікаґо.** Мотивують еміґранти цей свій замір тим, що вони не на те активно воювали з Московщиною, аби ще й на еміґрації і то в чисто духовних справах мали терпіти чорносотенні примхи церковної православної єрархії. Безпосередньо ця ідея зродилася після того, як православний собор на Празі у Варшаві був на Великдень демонстративно удекорований московським хрестом із трьохколірових електричних лямпочок!!!

І. К-н.

Королі і державні мужі в подорожі.

Президент Франції Думерґ відповідаючи на запросини бельґійського короля, з початком вересня відвідає його офіціяльно. — Єгипетський король Фуад дня 2. червня начинає подорож по Европі. Відвідає Італію, потім Німеччину, де побуде 12 днів. — Віденські часописи повідомляють, нібито Мусоліні відвідав в липні Кемаля Башу в Царгороді.

—o—

У 25-ліття Національного Музею.

Ювилейна виставка цінностей Національного Музею.

В неділю, 12. травня ц. р. в 11. год. ранку відкрито ювилейну виставку творів малярства, кисти нових українських мистців, творів, які є власністю Національного Музею. Є це перша виставка з цілого ряду вистав, які управа Музею влаштовує з нагоди 25-літнього істнування тієї установи, щоби познайомити українське громадянство з усіми мистецькими цінностями Музею. Одної великої виставки всіх скарбів нашого мистецтва, нагромаджених в Музею, зробити не можна тому, що нема відповідно обширного примішення. Тепер має Музей понад 70 тисяч предметів.

Виставу відкрив у присутности численно зібраних громадян керманич Національного Музею д-р Іл. Свенціцький. В своїй промові подав він коротку історію розвитку і зросту установи, змалював яскраво часи російської окупації, коли царська влада хотіла вивезти деякі цінности Музею, далі описав усі прикрощі, яких зазнала установа від російської адміністрації і накінець докладно розказав історію вивезення музейного архіву разом з архівом митрополита Андрея до Росії та історію його повороту. При тій нагоді спинився також над справою повороту архівного майна Народнього Дому і музейного добра Ставропігії до краю. Як відомо, все те добро прибуло до краю завдяки стараниям і заходам управи Національного Музею.. Одначе, не зважаючи на те, що Управа Музею положила так богато труду біля його повороту (до речі треба ствердити, що і майно Нар. Дому і майно Ставропігії передала радвлада для Національного Музею, як народне добро), то теперішні правителі Ставропігії і Нар. Дому, добувши у свої руки повернене добро, оклеветчують та зневажають управу Музею. Д-р І. Свенціцький заповів прилюдно, що за клевети вони будуть відповідати перед судом.

По промові почали присутні оглядати виставку образів, видань Національного Музею і частини поверненого з Петербурга архіву. Пояснення до виставлених картин давав д-р І. Свенціцький. Виставлені є твори І. Труша, Новаківського, Панкевича, Сосенка, Кульчицької, П. Холодного, Красицького, Федюка, Анастазієвського, Копистянського і Мальчевського. Виставку варто відвідати.

Залізничі полекші.

Мін-ство комунікації в порозумінні з мінством закорд. справ уповажнило польські консуляти видавати польським горожанам, які вчаться в закордонних заведениях, посвідки, на основі яких зможуть діставати пільгові білети на польських держ. залізницях. Пільги признаватимуть на час ферій, на Рождество та на Великдень. Щоби дістати пільгові білети, треба предложити академічну леґітимацію та пашпорти.

—o—

„Рідна Хата" і її творці.

(Допис з Волині.)

Необхідно подати, як матеріял для історії української еміграції на Волині, такі факти. Група еміґрантів на чолі з б. премієром п. Пилипчуком, старепьким письменником Модестом Левицьким і „редактором" Певним піднялася політичної місії осідлати непокірливих волиняків. А принаймні — говорити від їх імени для заграниці, що, мовляв, вони, волиняки, „співживуть" душа в душу й почувають себе щасливими.

Фіговий листок скинули. Всякі соборницькі мости спалили. Не без того, щоби давали їм спати „лаври" тих синів славянських племен, яких колись уживали турки для навчання своїх братів „співжиття". Можливо, що вплинуло й „джентельменство" того цигана, який, продавши коня, сідлає, зануздує й обїзджає його для нового господаря, а коли треба, то й „смарує" батогом.

А одночасно ця трійця устами своєї рептильки голосить, що хруні не вони, а всі ті волиняки, холмщаки, поліщуки, галичани й т. д. Згідно з тактичною новочасною мудрістю: „Хапай злодія".

Та сталося, що загарячий редактор „Пшеґльонду Волиньск-ого" п. Заґурскі, який був на відкритті „Рідної Хати", проговорився на сторінках свого орґану (ч. 18).

Ось що пише п. Заґурскі про відкриття цеї хати:

„Витали „Рідну Хату" посол Волошиновський, д-р М. Левицький (від імени Чеснохресного Братства), редактор Т. Заґурскі (від імени польської демократії *кресовой*" і т. д. „Відчитано привітання від... голови Українського Ц. К. п. М. Ковалевського*)... від сен. Даля (з одинки), від віцебурмістра м. Луцька Вейса" і інш. „Місто репрезентував присутній бурмістр Ґалюсівський".

Далі в справозданні говориться про виставлення одноактівки „Останній Сноб" (так написано). Помилка це чи вища щирість автора — не знаємо. Справоздання закінчується такими ревеляційними словами (слухайте козаки й інші еміґранти!):

„Виходячи з клюбу всі відчували, що дійсно повстала в Луцьку правдива волинська хата ойчиста (так написано), де всі *без ріжниці національности* знайдуть сердечний захисток"... звичайно, крім — волиняків, які цеї „ойчистої хати" не можуть уважати за хату рідну, українську.

Та п. редактор Заґурскі, в запалі радости, не міг на цьому спинитися й, крім справоздання, ушкварив ще за власним підписом і цілу вступну статтю.

З огляду на те, що ця вступна стаття присвячена не тільки „ойчистій" хаті, але й взагалі „еміґрантщині", а зокрема — епізодові „опанування" Братства, то варто раніше прочитати де, що з відозви нової ради цього Братства, призначеної волинським воєводою з самих еміґрантів.

Отже ця призначена воєводою рада в своєому комунікаті-відозві, в першу чергу уміщенім в тому-ж числі „Пшеґльонду Волиньск-ого", пише, між іншим таке:

„З непохитною вірою, що зверхня влада Річипосполитої Польської поставиться до нашого (еміґрантського?) Братства також прихильно, як ставилися до нього світлої памяти королі польські Зигмунт III. і Владислав IV., тимчасова рада Братства" і т. д.

Волиняки, яких до ради не допустили, переконані, що поставляться „таксамо"...

Очевидно, переконаний у цьому й редактор Заґурскі, коли в згаданій вступній статті пише з таким добрим гумором:

„Маємо безумовно до діла з певним переломом психольоґії місцевої" (читай: еміґрантської). А далі: „Мусимо підкреслити, що відозва Братства (не Братства, а призначеної воєводою еміґрантської ради), цей його правдивий маніфест, не є чимсь відірваним від цілости збірного (читай: еміґрантського) життя на Волині".

„Зверніть, ш. ч., уваґу вашу на інший факт, теж занотований у сьогодняшньому числі „Пшеґльонд-у". Є ним врочисте відкриття в Луцьку клюбу під назвою „Рідна Хата". Відкриття клюбу відбулося в найсердечнішім настрою, при численній участи представників польської влади й польського громадянства".

Про те, хто заклав оцю „ойчисту" хату, теж проговорився Заґурскі в повищому справозданні:

„Основоположниками клюбу є: інжинір П. Філіпчук (мабуть: Пилипчук, еміґрант), д-р Модест Левицький (еміґрант), редактор Певний (еміґрант), директор української ґімназії Р. Шкляр (еміґрант), інжинір Галушка (еміґрант), П. Чупрун (еміґрант), К. Ільницький (еміґрант), інж. П. Ерастів (еміґрант), інж. І. Константинів (еміґрант) і ґрупа співробітників „Української Ниви" (еміґранти).

Отже, як усі члени призначеної воєводою ради Братства, так і всі основники „Рідної „ойчистої" Хати", уенерівці — не волиняки.

Іншими руками підробляється голос волинських мас та інтеліґенції, які рішуче й з осудом відкидають оцю розбивацьку роботу „уенерівського гуртка". (Чесна частина українців з Наддніпрянщини таксамо осуджує цю невідповідальну роботу.)

Нехай ці факти ввійдуть до історії, а імена тих, що показують перед світом у підробленому виді гірку долю й опінію нещасних братів волиняків, нехай будуть на вічні часи записані на чорну дошку.

Волиняк

*) Видно, що п. Ковалевський, який не надсилав привітань з приводу свята „Просвіти" та кооперації, вважає „Рідну Хату" за чисто еміґрантську установу.

Штучні навози.

Міністр скарбу підписав розпорядок, на основі якого штучні навози зараховано до катеґорії конечних для хліборобства сирівців. Обороговий податок від штучних навозів, що досі виносив 2.5 проц., тепер на основі нового розпорядку виноситиме лише 0.5 проц

—o—

Інсп. І. СТЕРНЮК.

Власними силами.

На марґінесі звідомлення Ревіз. Союзу Українських Кооператив.

Слово „кооперація" здобуло собі у нас давно право горожанства. Цим терміном дуже радо послуговується богато бесідників на наших освітніх та економічних зборах, хоч не всі як слід обзнакомлені з успіхами нашої кооперації. На основі статистик, виданих Рев. Союзом Українських Кооператив у Львові, хочу познайомити ширший загал у вислідами 6-літньої праці в тому напрямі.

До війни була у нас розвинена кооперативна орґанізація головно кредитова. З кінцем 1911 р. було у нас всіх 511 кооператив зі 165.293 членами. Таке велике число членів дається пояснити тим, що в кредитових кооперативах дуже великий відсоток ставав членами несвідомо та з конечности.

Довоєнні надбання нашої кооперації, як відомо, майже зовсім знищила війна і девалюація гроша.

В 1921 р. Р. С. У. К. з пятьма своїми службовиками приступив до основування господарсько-споживчих кооператив. Початки тої праці були нелегкі, коли зважиться, що Р. С. У. К. не розпоряджав навіть таким капіталом, щоб тих пятьох службовиків міг оплатити. Дальше треба зазначити господарський хаос під оглядом валюти, неприготованість населення і недостачу вишколених робітників на місцях.

Не зважаючи на всі ті хиби й недостачі, із кінцем 1924 р. було вже основаних 400 нових кооператив, у тім числі 16 повітових осередків (Повітові Союзи Кооператив) і 1 краєва централя (Центросоюз). Відновлено також Маслосоюз. В 1925 р. прибуває дальших 189 кооператив, у 1926 р. 480 кооп., у 1927 р. 505 кооп., а в кінцем 1928 р. є 2393 кооператив членами Р. С. У. К. Крім того є около 400 кооператив, які мають стати членами Р. С. У. К. в найближчих місяцях.

В числі обєднаних у Р. С. У. К. кооператив було 34 повіт. осередків, 3 фахові централі (Нар. Торговля, Центробанк і Маслосоюз) і 1 централя (Центросоюз). В усіх тих кооперативних орґанізаціях було занятих з кінцем 1927 р. 2756 службовиків, а того 751 з середньою і вищою освітою; в Р. С. У. К. було 80 службовиків.

З кінцем 1927 р. було 186.703 членів у всіх кооперативах, з виїмкою кредитових, які мали 49.437 членів.

По сільських кооперативах обєднання виносить понад 50 відс. самостійних господарств. Найбільший відсоток (82 відс.) припадає на селянство. Поміж членами є 22.912 або 8 відс. жінок.

Грошеве вивінування кооператив з кінцем 1927 р. представляється так: 1) Запасні (резервові) фонди, які повстали з надбань кооперативами і є їх власністю, виносять 3.340.442.53 зол. Вони зросли за останні два роки на 3.154.085.01 зол. або річно понад 1 і пів міліона зол. В міру більших оборотових засобів власні фонди будуть приростати в збільшенія сумі річно. 2) На уділи зложили члени 2,656.362.06 зол. Уділи зросли за останні два роки на 1,595.515.25 зол. 3) На ощадність до наших кредитових кооператив зложено 4,274.395.75 зол. В останніх двох роках ощадність виказує зріст на 1.412.192.04 зол.

Статистика не виказує, які великі ощадности зложено в некредитових кооперативах. Там ощадности зачислено під „кредит готівкою". Знаю з досвіду, що поважні суми ощадностей є по некредитових кооперативах. Тому з суми кредитів у готівці належить найменше 70 відс. уважати за ощадности. В цей спосіб сума всіх ощадностей виноситиме около 10 міліонів зол. Сума ця відповідає ощадностям, які були в наших 100 кооперативах в р. 1905. В р. 1911 всі ощадности виносили вже 26.600.000 корон.

Коли всі суми, зложені нашим населенням під 1), 2) і 3) додамо разом, то вийде, що наше населення зложило 16 міліонів зол., тоб-то около 65 відс. всіх оборотових капіталів. Бракуючу суму оборотових фондів у квоті 8 міліонів дали товарові кредити (2,934.044.66 зол.), адміністраційні залеглости (2,501.024.36 зол.), кредити за набіл (у наших селян) та акредитиви наших крайових централь. Отсе й були всі ті оборотові фонди, які так обильно (по словам сусідів) пливуть до нас і з заходу і зі сходу...

Перед війною наші кооперативи користали з кредитів у Краєвім Банку, Австро-Угорськім Банку й ін. З кінцем 1911 р. вони використали ті кредити до висоти 12,052.252.96 корон, а за останні три роки до війни сума тих кредитів була певно три або чотири рази більша.

Всі наші кооперативи перепродали в 1927 р. крамничого товару за 73.025.475.85 зол., сільських продуктів за 11,876.502.20 зол., власних виробів (головно масла) за 6,402.242.11 зол. Разом перепродано всього за 91,307.220.16 зол. Загального доходу за 1927 р. виказували кооперативи 8,117.798.79 зол. З цеї суми покрито всі видатки, як: платні управ і службовиків

Свято українських купців.

В неділю, дня 12. травня ц. р., в 12. год. в полудне відбулося в салі „Української Бесіди" свято патрона українських купців (св. Юрія), получене цього року в великодним свяченим. У святі взяло участь понад 100 українських купців зі Львова і краю, а також представники українського громадянства.

Акту свячення доконав посол. о. прадат **Л. Куницький**, почім присутні засіли до спільного святочного стола. Між присутніми бачили ми крім о. прал. Куницького, ще о. крилош. Ковальського, ректора львівської Духовної Академії о. д-ра Й. Сліпого, представників нашого ремісництва, а далі сенатора В. Децикевича, мец. д-ра Мих. Волошина, дир. Я. Колтунюка, представників преси та численних інших визначних наших громадян.

Відповідну промову про вагу й значіння організації українського купецтва, а зокрема про значіння свята виголосив голова „Союзу Українських Купців" **Гр. Гануляк**. Крім нього виголосили привітні промови **д-р Коновалець** (від „Нового Часу"), п. **Ковалюк** від українських купців у Коломиї, **д-р М. Волошин**, п. **Бойко** як представник купецької молоді, **ред. В. Мудрий**, п. **Хамула** від українських промисловців і о. прал. **Куницький**.

Подякував усім присутнім за участь у святі скарбник Т-ва **Радловський**, що заініціював одночасно принагідну збірку на „Рідну Школу", на будову Бурси для української торговельної молоді і на оселю для українських робітників пера.

Після того всі присутні вписувалися до пропамятної книги „Союзу Українських Купців". Свято випало прегарно і зробило велике враження на всіх присутніх. Його ініціяторам належиться за нього правдиве признання. Взагалі ми бачимо останніми часами незвичайно живу організаційну і консолідаційну діяльність того молодого Товариства наших купців і бажаємо йому на тому полі якнайкращих успіхів.

Присуд на Артмана.

Дня 11. травня закінчився у Відні процес проти 17-літнього Артмана, який вбив рідного батька. Артмана засудили на сім літ вязниці.

—o—

Небажаний чужинець.

В звязи з 1-травневими заворушеннями в Парижі фр. уряд видалив богато чужинців, між ними польського комуністичного письменника Ясенського, автора повісти „Париж горить", яку в фейлетонах друкувала ком. „Люманіте".

—o—

Повені

Наслідком великих дощів, що падали в перших днях травня, виступив сильно з берегів Черемош і забрав богато дерева, що стояло при його берегах. Виступила також із берегів надвірнянська Бистриця, тому хвилево перервано комунікацію між Рафайловою та Пасічною. Деякі мости загрожені.

—o—

Арештування в Тернопільщині.

В „Ділі" була вже коротка згадка за „Подільським Голосом" про арешти серед української гімназійної молоді в Тернополі в другій половині квітня і з початком травня ц. р. під замітом приналежности до УВО. Безпосередньою причиною арештів було богослуження за покійного студента Любовича, відправлене в парохіяльній церкві в Тернополі 12. квітня ц. р. і роздавання тогож дня друкованої з того приводу летючки. Список арештованих, що їх вже переслухано в суді, є такий: 1) Володимир Богдан Майковський, студ. унів.; 2) Іван Багрій, уч. 7. кл. ґімн., 3) Теодор Панас, уч. 7. кл. ґімн., 4) Роман Паладійчук, уч. 8. кл. ґімн., 5) Омелян Ярослав Олійник, уч. 7. кл. ґімн., 6) Антін Романюк, уч. 8. кл. ґімн., 7) Микола Палій, уч. 6. кл. ґімн., 8) Максим Яремчук, ук. 7. кл. ґімн., 9) Фелікс Кордуба, уч. 7. кл. ґімн., 10) Володимир Конрад, уч. 8. кл. ґімн. і 11) Степан Ярослав Шустакевич, студ. унів. Проти них всіх заряджено примусовий слідчий арешт за злочин головної зради з § 58 і § 59 буква б, уступ перший карн. зак. (безпосередні справці). В четвер 9. ц. м. арештовано знова чотирьох учнів української держ. гімназії в Тернополі, між ними Маріяна Мирослава Деревянку, уч. 7. кл. ґімн. і Н. Букату, уч. 8. кл. Всіх чотирьох відставлено вже до слідчої вязниці так, що за ту справу сидять тепер в тернопільській тюрмі тринацять ґімназистів, здебільша 17-літніх, на добру половину ще дітей. Деякі з них поважно недужі, напр. Олійник на легені. Особливо потерпіли осьмаки, бо стратили сьогорічну матуру, що розпочинається 14. ц. м. Не випереджуючи висліду карно-судового слідства, яке зі шкодою для арештованих затягається, можна вже нині згори приняти як у двох аналогічних випадках з цеї самої ґімназії з листопада 1928 і з січня 1929, — коли арештовано і держано в тюрмі учнів під замітом головної зради, — що прокуратор не знайде і тепер знамен головної зради. А в міжчасі діти потратять рік шкільної науки, а деякі і здоровля. На разі йде арештованим про приспішення слідства і у тій справі посол адвокат д-р Баран інтервеніював у компетентних чинників.

Дня 10. ц. м. арештувала поліція шістьох поважних селян з Байковець пов. Тернопіль, а саме двох братів Івана і Дамяна Цебринських Михайла Логіна, Петра Лукашева, Івана Чорномаза і Павла Шкулу — всіх під замітом злочину публичного насильства з § 83 карн. зак. (напад на чуже нерухоме майно). Коло церкви в Байківцях є кусень громадського неужитку, через який веде одиноко можлива дорога до церкви. Громадська рада, що завдяки останнім виборам є в руках місцевих поляків під проводом дідича Фрідберга як війта, казала загородити цю дорогу згл. цей невеликий неужиток і відтяти згл. утруднити доступ до церкви. Українці викинули цю огорожу, а коли поляки хотіли її ставити на ново, до цього недопустили і справу за посідання передали судові. Зїхав староста Маліцький і він теж припоручив огорожі не ставити, бо цілий спір може бути рішений тільки на судовій дорозі. Не вижидаючи однак на судовий вислід, поліція арештувала найвидніших і найсвідоміших селян, котрі тепер сидять в тернопільській тюрмі.

В останніх днях тернопільська поліція привезла до поліційних арештів двома великими грузовими автами около двацять селян з якихсь дальших околиць під замітом протидержавної агітації. Всіх держать на поліції, а їх імен покищо не вдалося нам усталити.

Труднощі репараційної конференції.

„Крахова" теорія Льойд Джорджа. — Стан репараційної конференції. — Компроміс Оуена Юнга. — Новий американський клин поміж Англією і Францією. — Консервативи в дефензиві.

Берлін, 10. травня 1929.

Льорд д' Абернон, один із найбільше видатних англійських дипльоматів, довголітній британський посол у Берліні, видав недавно свої дуже цікаві політичні спомини. Подаючи в деяких місцях своєї книжки інтересні характеристики сучасних англійських політиків, оповідає, наприклад, про Льойд Джорджа, що цей завсіди притримувався з нагоди більших міжнародних конференцій такої тактики: старатись викликати якнайскорше, по можности вже на самім початку конференції, якнайбільш сензаційний зрив, або, як це кажуть, — крах! Зовсім так, неначеб отакий „крах" був природним явищем на кожній конференції, а це тому, щоби потім тим швидше і тим гладше довести конференцію до позитивних результатів. Мовляв, без цього ніяка конференція не є справжньою конференцією і коли люди не скандалять, то це значить, що справи стоять погано. Та знаменита теорія Льойд Джорджа справдилась опе зайвий раз з нагоди репараційної конференції.

Ота експльозія, яка була потрібна, щоби зрушити конференцію з місця, прийшла 18. квітня. До цього часу панове знатоки перебалакували всяку всячину, робили гарні проєкти, особливож відносно репараційного банку, але конкретних пропозицій не робив ніхто, чисел люди не називали, всі боялися схопити сміло руками гаряче репараційне залізо. Це продовжувалось цілі тижні. Потім впали числа: німці пропонували 27,5, аліянти хотіли 40 міліярдів. Тоді прийшов „крах". Він повинен був прийти ще перед тижнями. Але потім справи почали розвертатись з головокружною швидкістю. Коли до 18. квітня над конференцією висіла атмосфера нудьги, то по тім не проходить день, щоби не приніс чогось сензаційного і нового.

Який-же є теперішній стан репараційної конференції? По тім, як німці 18. квітня заявили, що вони більше платити не зможуть, конференція фактично розбилась. Не було ніяких надій, щоби можна було прірву поміж вимаганим і пропонованим якнебудь засипати. Непорозуміння виросло з приводу 13 міліярдів. І саме у найбільше критичній хвилині вмірає нагло англійський заступник, льорд Ревельсток. Учасники конференції, які готовилися розїзджатись, були примушені ще три-чотири дні затриматись зі звичайної чемности і пошани для помершого. Тих три дні використано, щоби за кулісами поробити горячкові спроби для повязання пірваних ниток. Формально конференція нібито складала т. зв. кінцевий комунікат, щоби зафіксувати неможливість порозуміння на чисто комерційній базі і дати вказівку урядам, щоби намагалися полагодити репараційну справу в площині політичній. У міжчасі, німецький делегат д-р Шахт виїхав до Берліна по нові інструкції. Помимо сильних асекурацій, що їх німцям дає плян Доза, особливож відносно видобування позичкових фондів для плачення репараційних рат, німцям всежтаки залежить на тім, щоби оту справу уже раз дефінітивно полагодити. Передовсім тому, що управильнення справи репарацій віддає їм Райнлянд і крім цього розвязує політично руки. Полагодження репараційної справи управильнить европейські фінансові взаємовідносини настільки, що тим більше буде можливостей і прочищеного ґрунту, щоби остаточно скласти певну означену, докладно оформлену систему міжнародньої політики. Полагодивши свої грошеві справи німці робляться в повнім значінні того слова знова здатними і досить свобідними до того, щоби заключувати певні означені союзи і перш за все мати в зовнішній політиці свобідні руки. Якраз таким чином вони мають намір знова добитись до свого великодержавного значіння і могти у змінених умовах розпочати боротьбу за ревізію версальської системи в цілости. На лиано тому що виходячи з того рода міркувань, німці рішили, що для них буде зручно ще більше економічно обмежитись чим досі, ще трохи більше побідувати, щоби тим скорше визволити собі руки. Тому то коли президент конференції Оуен Юнг

—

(2.803.253.43 зол.), суспільне обезпечення службовиків (245.398.65 зол.), за податки заплачено 576.911.59 зол. Таким чином лишилося ще чистого зиску около 1 і пів міліона зол.

При цьому слід зауважити, що в статистичнім зіставленні бракує около 300 кооператив, членів Р. С. У. К., які на час не прислали своїх звідомлень і около 400 кооператив, які не були ще членами Р. С. У. К. Відповідно до того числа кооператив зрослиб очевидно всі вище наведені цифри й дати.

„Які безпосередні користи має українське населення в кооператив?"

Населення не переплачує потрібного йому товару і не збуває своїх продуктів нижче риночної ціни. Кооперативи накладають пересічно на товарі заробіток у висоті від 12—15 відс. (у дрібній розпродажі). В тих громадах, де не було ще наших кооператив, цей заробіток чужинців вагався між 30—100 відс.! Приймаючи найменшу товарову обнижку 15. відс., вийде, що населення при купні товару у кооперативах видає річно менше 15 міліонів, а що ще стільки дав уторгувати приватним купцям, то цей заробіток населення подвоїться. З цього виходить, що кооперація стала реґулятором цін у громадах.

Кооперативи започаткували у нас раціональнішу сільську господарку. Богато кооператив закупило й удержує дорогі сільсько-господарські знаряддя для спільного ужиткування, якого поодинокий господар не був би в силі місети закупити. Для прикладу вкажу, що в одній кооперативі одного швайцарського села сондою уратовано в однім році 48 штук худоби, що приблизно представляє вартість 15.000 зол. Такі сонди має майже кожна кооператива. Сіяння сівалкою заощаджує 30.50 кґ. збіжа на морґу. Одною сівалкою можна обсіяти в році 200—300 морґів і через те заощадити 60—100 кірців збіжа пересічної вартости 2.400—4.000 зол. Таких сівалок буде вже кілька соток, чого в статистиці не виказано.

І навів для прикладу тільки два приклади, які є в посіданні кооператив. Таких річей є очевидно більше.

Задовження населення в кооперативах за товарі виносить 3,189.650.78 зол. До цеї суми кооперативи не дочисляють відсотків, ані не дописують довільних сум, як це звикли робити несовісні торговщики. Крім задовження за товарі кредитові кооперативи розпичили 5,560.296.64 зол. за оплатою законних відсотків.

У всіх наших кооперативах є занятих нині понад 3.000 платних людей; з матеріяльним зростом кооператив число та їх матеріяльне вивінування зростатиме само собою.

Кооперативи, обняті статистикою, виплатили в р. 1927 на культурно-освітні ціли разом 153.365.69 зол. поза безкорисним приміщенням ріжних установ на місцях у своїх домівках.

Я навів лиш кілька прикладів з безпосередніх і посередніх користей, які має населення з кооперативної організації, поминаючи культурну й освітню їх працю на селах. Цікаво було би ще знати, як зареаґувало наше населення на те, що польський уряд відобрав навіть кооперації і ті маленькі кредити, про що були згадки в наших часописах. Скільки внаслідок того прибуло нових членів до кооператив, скільки більше стало покупців та скільки зайвого гроша вложено до українських кооператив на ощадність?

—

виставив свій проект компромісу, німці на нього погодились. У своїй найпростішій формуловці справа виглядає так, що німці фактично погодилися підвищити свої зобовязання на цілих 10 міліярдів з тим, що аліянти зречуться решти. отже: 3 міліярди. Разом з тим німці застерегли собі цілий ряд концесій в справі комерціялізації і міжнародньої допомоги у видобуванні евент. позичок, потрібних для плачення рат, як також можливости ревізії цілого репараційного пляну. Коли німці могли підвищити свою пропозицію на цілих 10 міліярдів, то аліянти не могли не опустити своїх трьох. Вони принціпово на це погодились. Справа була неначеб врятована. Проте, цілком несподівано виросли оце нові трудноші. Льогічним висновком з ософтак витвореної ситуації булоб, що аліянти мусілиб процентово посчеркати зі своїх окремих претенсій стільки, щоб усе це разом винесло суму 3 міліярдів зол. марок. Тимчасом поміж аліянтами вибух новий спір — ніхто не хотів починати счеркувати від себе. Кожний ждав такого джентельменства від другого. Цей спір за счеркування починає щораз поважніше загрожувати цілій конференції. Особливож англійці поставилися до цего неґативно.

Річ у тім, що зовсім подібно, як це було на Женевській конференції, в справу вмішались мотиви англьо-американської політики. В Женеві Джібсон, а в Парижі Юнґ, ставлять справу в тій площині, щоби через такий чи інший розвиток репараційної згл. роззброюючої конференції вплинути на близькі англійські вибори, отже, щоби допомогти опозиції звалити англійських консерватистів. У Женеві пішов Джібсон на уступки французам в справі резерв, свобідної фабрикації і магазинування военних припасів, щоби тим самим ослабити англьо-французький звязок і скомпромітувати закордонну політику консерватистів. Юнґ забажав осягнути такий самий ефект в слідуючий спосіб: Коли аліянти не могли порозумітись щодо того, наскільки мають бути посчеркувані їхні претенсії, рішили віддати це під „безпартійний" осуд Юнга. Цей „осуд" випав так, що французи не повинні зі своїх претенсій счеркнути майже нічого, але майже все англійці. Отжеж і тут американська політика цілком свідомо заганяє клин поміж Англію і Францію. Англійці відповіли на пропозицію Юнга коротким, навіть брутальним — ні! Колиб тепер конференція зірвалась, то вся критика світової преси приписалаб вину англійцям, передовсім консервативному урядові, що не зумів довести справи репарацій до кінця.

Консерватисти рахували на успіх конференції як на один із найбільших виборчих козирів. Тепер стоять перед загрозою, що замісць плюсу, конференція готова їм завдяки політиці Юнга принести мінус. З таким біляснсом нелегко йти до виборів. Тому не диво, що ціла консервативна англійська преса вживає супроти Америки неймовірно гострого тону. Одначе незважаючи на те, чи зважаться всежтаки консерватисти взяти на себе відповідальність за розбиття конференції? Хоч як стара і хоч як зручна та досвідчена англійська диплльоматія, то всеж таки вона вже нині не витримує темпа з молодечим натиском американців. Це продовжується вже цілий десяток літ, що їх американці побивають скрізь — економічно, станом озброєння і военної готовости, дипльоматично, і як хочете. Вони вимагають від англійців ревізії морського права і англійського фльотового роззброєння, саміж будують нові кружляки і заливають англійські ринки своїми товарами й доляром. Тепер вмішуються попросту у внутрішні англійські справи, впливають найбільше безпосередньо на хід англійських виборів. Витримають цей натиск консерватисти? Чи може американці таки допоможуть добитись до влади робітникам і лібералам, щоби за ту ціну добитись з ними на базі морського компромісу до дискутованої в пресі щораз більше „пакс англьосаксоніка", в якій англійці дістануть місце „альтер інтер парес"? Всі ті можливости і перспективи прояснять трохи більше близькі англійські вибори.

Зенон Пеленський.

Зловживання при бранці.

На днях викрили у Львові асентерункову афору. Арештували богато військових і цивільних. З огляду на слідство подробиці афери держать у тайні.

Літвінов вернув у Москву.

У Москву приїхав Літвінов після побуту в Женеві та Берліні і конферував із Сталіном, якому зясував наслідки протинімецьких виступів у Москві та Ленінграді та домагався скінчити з протинімецькою кампанією в пресі.

За океаном.

КАНАДА.

Міністр Форк і українські еміґранти.

В „Українському Голосі", що виходить у Вінніпегу, читаємо: Пише нам з Оттави посол Л. П. Бенкфорт з округа Селкірк, що манітобські посли мали конференцію з міністром іміґрації п. Р. Форком з нагоди недавного оповіщення, що до Канади дозволиться цього року впустити тільки 10.000 українських іміґрантів. Вияснено, що в цій справі зайшло якесь непорозуміння. Розпорядок відноситься тільки до нежонатих фармерських робітників. Таких впущено минувшого року 30.000 і департамент має в себе петицію, підписану великим числом тих, що приїхали минулого року; вони просять, щоб департамент зменшив число іміґрантів, бо для них нема подостатком роботи. Департамент іміґрації порозумівався з правительствами трьох степових провінцій і всі три провінції згодилися найти заняття для 2.500 українських фармерських робітників цього року. Тоді департамент видав своє оповіщення про зменшення числа іміґрантів з 30.000 на 10.000 в 1929 р. і департамент має подбати за приміщення остаючих 7.500. Це розпорядження не відноситься до українських іміґрантів, що хочуть поселитися на фармах, ані до свояків тих українців, які вже є в Канаді. Рівнож не відноситься це до домашньої служби. Під домашньою службою розуміється служниці-дівчата, які можуть їхати до Канади на підставі пермітів, себто дозволу канадійського уряду. Для тих трьох кляс іміґрантів нема ніяких обмежень. Розпорядок департаменту мав на меті виключно спинення надміру робітників без заняття.

Посол Лучкович в обороні української іміґрації.

Пос. Лучкович є одиноким українським послом до канадійського домініяльного парляменту в Оттаві. В останніх часах англійські політичні партії в аґітації за обмеженням іміґрації до Канади зі середущої і східної Европи намагаються втягнути в свої ряди також українців, замешкалих в Канаді, а коли це не вдається, то лякають канадійську публичну опінію, що канадійські українці будуть протиділати інтересам Канади. Цей підступний маневр спростував на засіданні палати послів в Оттаві посол Лучкович з Верґевил і поставив такий запит: „Я хотів би спитати міністра іміґрації (п. Форка), чи він дістав які заяви від редакторів українських часописів, або яких інших відповідальних українських тіл, з запереченням підступних інсинуацій, зроблених у „Вінніпеґ Фрі Прес" та „Вінніпеґ Трибюн" з 6. і 7. лютого і в редакційних замітках богатьох канадійських щоденників, в котрих говорилося, немов то середньо-европейці, поселені в Західній Канаді, приготовляють залити Оттаву петиціями з протестами т. зв. „дискримінаційного рішення проти допускання до Канади більше, ніж дуже обмеженого числа середньо-европейців", і що на випадок, як департамент іміґрації нічого не зробить, ці петиції будуть ефектовно піддержані злученою акцією в сімнацятьох округах Канади підчас найближчих домініяльних виборів. Я можу звернути увагу міністрові іміґрації, що маю в своїм посіданні абсолютні заперечення від редакторів двох українських часописів, що українці в Канаді ніякої подібної акції не задумують". Роберт Форк, міністр іміґрації, відповів на це так: „У відповідь п. послові можу сказати, що я не дістав таких петиций ні заяв. Я мав заяви саме протилежного характеру".

БРАЗИЛІЯ

Український робітничий союз.

Чотири українські робітничі товариства, а саме: Товариство „Самообразування", Товариство ім. Шевченка, Товариство ім. Франка і Товариство „Поступ" утворили Союз Українських Робітничих Організацій в Арґентині. Союз видає свій орган „Пролетар", якого появу ми вже нотували. Маємо отже тепер уже два українські часописи в Бразилії, а саме „Українське Слово" і „Пролетар".

З життя українців у Берісco.

У місцевости Беріссо існує вже від шістьох літ товариство „Просвіта". Життя в ньому розвивається гарно. Недавно відбулися загальні збори цього товариства, на яких одноголосно рішено закупити площу і приступити до будови Народнього Дому. Головою комітету будови вибрано Г. Тимчишина, секретарем Р. Дацкова, скарбником П. Лисюка.

Засуд редактора.

Окружний суд у Катовицях засудив на місяць арешту відповідального редактора „Катовіцер Цайтунґ" Гофмана за виявлення військової тайни.

Б. мін. Чехович перед держ. трибуналом.

Слідство проти бувш. мін. скарбу Чеховича вже на укінченні. За який тиждень визначуть речинець прилюдної розправи перед держ. трибуналом. Буде це, мабуть, у половині червня. Обвинувачуючі з рамени сойму пос. Ліберман і Вижиковський виступили з новими внесеннями для доповнення слідчого матеріялу. Вони домагаються переслухання як свідка бувш. прем. проф. Бартеля та бувш. мін. праці Юркевича на цю обставину, з яких причин уряд не зложив соймові проекту закону про додаткові кредити. Обвинувачуючим ходить теж про зясування дискусії, яка відбулася свого часу на засіданні ради міністрів в справі висигнування 8 міл. зол. до диспозиції президії ради міністрів., яка то сума пішла потім — як кажуть — на вибори. Колиб узгляднили ці внесення, справа проволіклася би, хоч би тому, що проф. Бартель є за кордоном, відки вернеться щойно в осени. Узгляднення внесення залежить від постанови судді Залеського згл. від комплету державного трибуналу.

—o—

Після замаху на Вальдемараса.

З Ковна прийшли вістки, що в звязи із замахом на Вальдемараса арештували більше як 200 людей. Поліція звернула передовсім увагу на викриття місця побуту двох членів рад.-лівої акад. організації „Аушра" (Зоря): Буделіса та Булоти. Підозрівають, що ця організація уплянувала замах на Вальдемараса. В ночі на 13. травня арештували богато старшин і вояків 3. п. арт. та 5. і 7. п. піхоти і летунських відділів у Ковні. „Ріґаіше Рундшав" повідомляє, що арештували 30 членів студентської революційної організації і 50 соц.-демократів. Доказано, що підозрілі в замаху були у взаєминах із старшинами одного литовського полку піхоти. Аранжери замаху сподівалися, що замах буде кличем до загальної революції. Арештований студент Василюс не хоче нічого зізнати. Він є адоптований син адвоката із Маріямполя Балути, що тепер є під строгим домашнім арештом. „Ріґаіше Рундшав" повідомляє, що як підозрілого в замаху арештували капітана 5. п. п. Шлапсінскаса. Капітан цей належав до прав. групп і брав чинну участь під командою б. шефа ґен. штабу Плехавіціюса в грудневім державнім перевороті.

—o—

Відгомін 1. травня в пруськім соймі.

Засідання пруського сойму 13. травня було присвячене інтерпеляціям у справі 1-травневих подій. Зараз спочатку комуністи счинили галас, кидали обиди під адресою міністра внутрішніх справ Ґжесінського, як він зявився на салі. Інтерпеляції мотивував комуністичний посол Каспер. Він обвинувачував поліцію, що поводилася жорстокіше, ніж зробила би це в неприятельській країні. Опісля пруський міністр внутр. справ Ґжесінський ввійшов на трибуну, щоби відповісти на інтерпеляції, одначе комуністи счинили страшний галас і не допустили його до голосу. Предсідник виключив кількох комуністичних послів із засідань і тричі переривав засідання, щоби їх усунули зі салі. Щойно як усі комуністичні посли вийшли зі салі співаючи третій інтернаціонал, міністр міг говорити.

Райхстаґ.

На засіданні райхстаґу відкинули внесення комуністів в справі скасування заборони видавання „Роте Фане" та в справі розвязання комуністичної організації „Роте Фронт". Опісля райхстаґ перейшов до дискусії над урядовим проектом 50-міліонової упривілейованої позички на покриття касових дефіцитів. Мін. скарбу Гільфердінґ зясував прикре касове положення держави, зазначив, що число безробітних зменшилося, але не настільки, щоби заведення обезпечень могло з власних фондів давати підмоги безробітним, тому уряд мусітиме давати й далі позички, які до кінця червня винесуть 100 міл.

—o—

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·92·00—8·92·50, канадійський долар 8·84·00—8·84·50, чеська корона 0·26·50—0·27·00, австрійський шілінґ 1·25·50—1·26·00, румунська лея 0·05·00—0·05·30, французький франк 0·34·50—0·34·80, швайцарський франк 1·71·50—1·72·00, фунт штерлінґів 43·30·00—43·80·00, радянський червінець 17·50—18·00.

Золото: 20 корон 36·35·00—36·60·00, 20 франків 33·20·00—33·60·00, 20 німецьких марок 41·25·00—41·80·00, 10 російських рублів 46·00·00—45·00·00.

Срібло: Австрійська корона 0·67·00—0·67·50, 5 австрійських корон 3·45·00—3·50·00, австрійський фльорен 1·72·00—1·75·00, російський рубель 2·80·00—2·90·00, копійки за рубель 1·40·00—1·45·00.

НОВИНКИ

— **Земельний Банк Гіпотечний С. А. у Львові вул. Підвалля ч. 7.** переносить свої бюра з днем 16. травня ц. р. до власної камениці **при вул. Словацького ч. 14.** Числа телефонів: 75—32, 3—82 і 52—92 (Дирекція). 2020 1—5

— **Примхи природи.** Згідно з народнім повірям дні трьох польських святих Панкратія, Серватія та Боніфатія, що припадають на 12., 13. і 14. ц. м., це дні нежданої великої студені. Цих святих називають „ледоносцями“. Тимчасом цього року повіря не виправдалось. Вчора і нині було весняне тепло і тисячі народу виїзджало і мандрувало за місто, щоби насолодитись привабами „лона природи“. Хіба, що студені святі, як і цьогорічна весна, спізнились і дихнуть на нас ще своїм морозним подихом трохи пізніше.

— **Вибили шиби в „Маслозоюзі“.** В неділю в ночі приблизно 50 молодих людей вийшло з каварні „Лювр“, перейшли на вул. Косцюшка і тут побили скляні вивіски „Маслосоюзу“. Опісля перейшли на вул. Академічну і вибили шиби в фірмі Ліндбергера. Щойно тут звилася поліція й демонстранти розійшлися. Досі нікого не арештовано.

— **Концерт д-ра Тисяка** в Станиславові відбудеться 16-го ц. м. в год. 8-ій веч. у салі „Сокола“.

— **Виясчення з Тернополя.** В справі новинки, поміщеної в „Ділі“ з 9. травня ц. р. п. н. „Є чи нема?“, дістаємо від „Української Бесіди“ з Тернополя таке вияснення: „Старшина Кружка „Рідної Школи“ дійсно звернулась до нас з проханням відступити їй жіночу гардеробу (кімнату) в Т-ві „Бесіда“ на ведення курсів для дівчат. Кімната ця є на 2 і пів метра широка і на 3 метри довга, а до того положена біля кльозету і тому не надається для ведення курсів для 10-15 молодих дівчат. Старшині Кружка відомо, що в тім самім будинку (але не в „Бесіді“) є хвилево вільна обширна фронтова кімната, далі відомо також, що є вільна кімната в Бурсі, і читальня в будинку „Просвіти“. Тому дивно, чому старшина Кружка з таким проханням звернулась саме до Т-ва „Бесіда“, що має цілком невідповідну кімнату для науки, а ще дивніше те, що відповідь „Бесіди“ публікує. Якби трошки більше вирозумілости та безсторонности, то булоб кориснішим і для немилих відносин у Тернополі. — За Виділ Т-ва „Українська Бесіда“: Кипр. Білинський, голова; Дм. Цебушник, секретар.

— **Сільські трагедії.** У Зозулях біля Золочева арештували молоду селянку Анну Лісну з Новосілок, яка втопила свою дитину, тому, що батьки прогнали її з хати.

— **Не робіть знайомостей у поїзді.** Між Краковом і Віднем зробив у вагоні цікаву знайомість віденський промисловець О. Полляк з молодою гарною дамою і очарований нею запрохав її до своєї переділки І-ої кляси. Дама вміла приспати Полляка якимсь наркотиком і обікрала його з валіз, де були дорогоцінности та папери вартости більше як на пів міл. золотих. Поліція не встигла досі відкрити слідів цієї дами, яка щезла.

— **Україніка.** У 3. ч. париського місячника „Крі де Пепль“ (крик народів) поміщена стаття Рене Мертеля про українську справу в Польщі, а зокрема про взаємини греко-католицької і православної церкви. У цих взаєминах підкреслена велика роля теперішнього папи.

— **Ріжні вістки.** У Парижі відкрили 21-і з черги „париські торги“, в яких беруть участь 33 держави. — Муссоліні вибирається в липні у відвідини до Кемаля Паші в Стамбул. — 10-го ц. м. відкрили в Льондоні всесвітній почтовий конгрес. — В Альбанії відчули кілька тремтінь землі; населення втікає з остраху. — Управа московської телефонної станції проектує завести таксу на скількість телефонних розмов; досі має вона 10.000 зголошених. — Білгородський суд дістав 793 справ за фальшування, хабарництво та зловживання провінціональних урядовців; 4000 урядовців є в слідстві. — У Метцу арештували пройдисвіта, що мав фальшовані документи як син російського царя. — Муж італійки Фавстини Беллі взяв собі надто сильно до серця гасло Муссолінія „фачіяте бамбіні“, бо його жінка вродила четверията. — У боксерських професійних змаганнях у Відні, на які поліція дозволила вперше 5 літ, австрійський боксер ударив у серце мадяра Гудру, який помер негайно. — У змаганнях за міжнароднє мистецтво у сітківці (чаша Дейвіса) клюб англійців проти клюбу польського виграв у Варшаві у відношенні 5:0. — У Кіль помер нім. адмірал Фішель, що вславився в удосконаленні воєнної торпеди.

— **Торговельна виставка в Брні.** В Брні відбудеться цього року виставка модерної торгівлі. Брно є другим містом чехословацької републики, в її центрі, на перехресті торговельних шляхів. Воно має 250.000 мешканців, фабрики вовняних виробів, металюргічних і зброї, а в околиці вуглеві шахти. Виставка складатиметься з чотирьох частин: 1. статистика торгівлі та її організації — малюнок історичного розвитку, 2. організація торгівлі і влаштування крамниць, 3. роди модерної реклями, 4. виставлені зразки чехословацького та чужинного промислу.

— **Вражливі студенти.** Студентство в Ґенуї зорґанізувало масові вуличні демонстрації проти жіноцтва, що носить короткі модні сукні. Жінок затримували студенти силою і вуглем значили їм на панчохах місце, до якого повинні сягати спідниці.

— **Ображена красуня.** Німецькою та мадярською мовою вийшов недавно великий твір „Обичаї нашої доби“. У томі „Сексуальне життя та еротика нашої суспільности“ поміщена також фотографія цьогорічної европейської красуні мадярки Сімон. Вона дізнавшись про це внесла скаргу проти видавця, домагаючись, щоби він знищив її фотографію у такій неморальній книжці. Суд рішатиме одно зі складних питань авторського права та закону про „неморальну літературу“.

— **Чеснотливе товариство.** У Відні заснували союз мадярських родин, який має на меті „зберігти етичні цінности мадярського родинного життя“. Члени цього товариства, під проводом графа Беренії і його жінки акторки Ірми Терек, присягають, що не гратимуть у карти, поборюватимуть у своїм середовищі азартні гри, не будуть вживати надмірно алькоголю і вестимуть зразкове життя під усіма оглядами.

— **Кавказ у Голівуд.** Довідуємося з чужинної преси, що вимкова художня фільма, яку виставляли цими днями у Львові „Козацьке кохання“ на підставі „Козаків“ Толстого майже вся створена на тлі штучної обстановки, зробленої в Голівуд. Козацька станиця така вірна своїм зовнішнім виглядом — це твір мистецьких рук режисера, а не праці дійсних козаків. Лише козаки-верхівці, що показували своє мистецтво в їзді верхом — справжні козаки, спроваджені на фільмові знимки з осель емігрантів в Америці. Навіть американські ковбої, що зрослися змалку з конем не дорівнюють сміливости та легкости козаків, які рухаються на коні, мов на цирковій трапезі.

— **Зменшена слава.** „Ню Йорк Геральд“ друкує статтю американського історика Мінніґеродє, який доказує факт, що зажурить сильно еспанців і ґенуенців. Колюмб користується незаслуженою славою як перший відкривник Америки. Її відкрили 100 літ раніше перед ним французькі китоловці, що в 1392 р. доїхали до Нової Фундляндії і там заснували оселю. Якщо це правда, тоді довголітній спір учених до якої національности зарахувати Колюмба, втратив би на своїй гостроті.

З судової салі.

Крітаві події в Батятичах перед судом.

В понеділок 13. травня ц. р. переслухано вже свідків прокуратури.

Зізнання свідків.

Перший почав зізнавати під присягою св. *Йосиф Підбережний*, комендант поліції з Жовкви. Цей свідок і його товариші обтяжували дуже своїми зізнаннями обвинувачених селян і селянок та запевнили, що цілу вину за кріваві події в Батятичах у дні 11. січня ц. р. поносять батятицькі селяни. Вони то цілим своїм визиваючим поведенням і безпідставним атакуванням самої поліції та візників мали нібито довести до проливу крови. І так св. Підбережний дуже докладно аж до найменших подробиць описував „визиваюче поведення“ селян, яке мало місце критичного дня. Цей свідок зізнає, що по першій остерігаючій сальві поліції вгору товпа (біля 300 осіб) частинно розбіглася і візники з деревом могли їхати далі селом. Заперечує рішучо, щоби при стрілянні першої сальви когонебудь зі селян могли ті стріли поранити, бо як він твердить далі, 9-ьох поліцаїв стріляли на його команду всі разом і до того ще вгору. Далі запевняє, що не впав ніодин поодинокий стріл зі сторони поліції поза трьома сальвами. Каже, що незадовго по першій сальві заатакувала другий раз поліцію зібрана товпа селян вже в числі 700—800 осіб на закруті гостинця до Камінки Струмілової коло стодоли Єви Курівець, обкидаючи поліцію градом каміння. Мало того. Селяни з криком „Гурра“ і „Хлопці, на них, розоброїмо їх!“ кинулися на поліцію. Тоді то свідок, як комендант поліції, приказав 9-ьом поліцаям стріляти другу остерігаючу сальву, але ще вгору. Одначе навіть друга сальва і всього заклики до селян, щоб вони розійшлися, не спинили їх від дальшого наступу на поліцію. Тому він приказав віддати 9-ьом поліцаям вже третю з черги сальву, але тим разом вже до людей. Запевняє, що третю сальву віддано до селян напевно з віддалення 6—7 кроків від товпи і обстоює при тому, що стріляно до людей на закруті гостинця, так, що стодола Єви Курівець находилася цілком на боці. Одначе свідок на запит обор. д-ра В. Старосольського не вмів дати ясної відповіди, чому лікарі орекли, що всіх чотирьох селян убито з більшого віддалення, а найменше з віддалення 22 кроків. Св. Підбережний відповідає на це з їдкою іронією, що ореченя лікарів його цілком не обходять, бо він сам не є лікарем і хіба мусів би записатися тепер на медичний факультет на студії в університеті, а тоді вже напевно ясно відповів би оборонцеві. Далі не вмів ясно відповісти, чому і защо арештовано обв. Михайла Ліґашевського зараз по першім інциденті в дні 29. грудня 1928 р. а чому обвинувачується його за випадки в дні 11. січня ц. р., хоч тоді цей обвинувачений вже сидів в арешті. На тій основі приходить при дальших запитах, звернених до свідка у тому напрямі, до непорозуміння між обор. д-р Старосольським і прокуратором та предс. Тертілем, бо св. Підбережний звертається до предс. з проханням, щоб його взяти в оборону перед того роду запитами оборонця. Далі свідок не знає, як пояснити зранення в руку обв. Насті Хміляр і Еви Задри, які находилися від закруту, себто від місця, де стріляно третій раз, на 300—350 кроків і стояли під хатою обв. Василя Теслюка, хоч його хата стоїть цілком на боці гостинця, а на самім гостинці знаходилася збитою масою товпа селян. Але св. каже, що куля певно перелетіла через тіло убитого до хати обв. В. Теслюка і ще там поранила обі селянки. При дальших запитах обор. д-ра Т. Стефановича свідок зізнає, що дійсно по критичній ситуації він сам стверджив, що вистрілено два набої більше, але не знає коли і хто це вистрілив.

Два інші свідки, оба поліцаї *Ян Пахля і Йосиф Блажейовський*, підтримують своїми зізнаннями тези акту обвинувачення. Але і їх зізнання суперечні в одному. І так св. Пахля твердив, що він не бачив, аби селяни кидали камінням на поліцію, але зате другий запевнював, що його навіть потурбовано камінням у плече і ногу.

Зізнання св. Івана Липки.

Св. Іван Липка, радний громади, заприсяжений, зложив нині в суді свого роду революційні зізнання. Він впевняє, що критичного дня, як візники вже їхали селом (себто по першій сальві), як зізнавали поліц. свідки, тоді перед хатою обв. Василя Теслюка впали 2—3 відокремлені стріли і зараз таки люди говорили, що поранено обв. Настю Хміляр та Еву Задру. Каже, що він не бачив у селян ані ніяких вилів ні палиць ані не бачив, щоби хтонебудь кидав на поліцію камінням, хоч міг дуже добре бачити все, бо йшов уже позаду за валкою візників. Запевняє, що обв. Степан Марчишин цілком спокійним голосом заговорив до селян, щоб: „вони не боялися, бо поліція до них з острих куль не буде стріляти“.

Цілком подібні зізнання зложили ще два інші свідки, оба громадські радні.

На тому розправу перервано до завтра.

Жертви на оселю робітників пера.

ВИКАЗ Ч. 13.

На заклик „Т-ва письменників і журналістів ім. Ів. Франка“ зложили дальше на оселю українських робітників пера: 213) Кооп. „Достава“, Львів — 50 зол., 214) Любомир Савойка, Львів — 5 зол., 215) д-р Ярослав Шипайло, Тисьмениця — 10 зол., 216) Пилип Волчук, Львів — 5 зол., 217) Андрій Бойцунь, Львів — 3 зол., 218) Ольга Ціпановська, Перемишль — 10 зол., 219) Михайло Демчук, Перемишль — 10 зол., 220) о. Михайло Комарницький, Перемишль — 10 зол., 221) д-р Микола Рибак, Перемишль — 10 зол., 222) О. Крупа, Перемишль — 5 зол., 223) о. Голинський, Перемишль — 5 зол., 224) Ол. Ярема, Перемишль — 5 зол., 225) П. Горницький, Перемишль — 3 зол., 226) В. Поллуський, Перемишль — 1 зол., 227) радн. Кипріян Білинський, Тернопіль — 20 зол., 228) д-р Мирон Кондрат, Турка — 1 акцію Зем. Банку на 25 зол.

Жертви проситься пересилати і складати до Земельного Банку, Львів, Підвалля 7 (від 15. ц. м. — вул. Словацького 14), або в Адміністрації „Діла“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок 14-го, г. 7·30 веч. „Кармен", виступ капельника Бердиєва і М. Ронської.

Середа 15-го, г. 7·30 веч. „Твардовскі на Кшемьонках".

Малий Театр:

Вівторок 14-го, г. 7·30 веч. „Поїзд Марево".

Середа 153-го, г. 7·30 веч. „Поїзд марево".

Кіна.

„Аполльо": „Подуви кохання".
„Кольосеум": „Горіюче авто".
„Лев": „Острів насолод" (Містенгет і К. Франс).
„Марусенька": „Дитина вулиці".
„Оаза": „Непотрібна людина" (з Янінгсом).
„Палас": „Американська краса" і „15 хвилин страху".
„Пан": „Янгол вулиці".
„Пасаж": „Демон копальні золота".
„Фатаморгана": „Нуждарі" (В. Гіго).
„Химера": „Як стати прімадонною".

Програма радіо.

Середа 15-го.

Льондон (358). 21·30 Концерт Ліко Амара і Ґунтера Раміна (скрипка та клявікорд).
Париж (1744). 16·45 Концерт.
Давентрі (482,3) 22·15. Музика до танців з готелю „Пікаділі".
Лянгенберг (462,2). 20·00. Романтичні композитори.
Відень (519,9) 20·05. Веселий вечір.
Мілянo (504,2) 22·00. Радіо квінтет.
Рим (443,8). 20·45. Опера Россіні.
Будапешт (545). 20·40. Камерний концерт.
Ленінград (1000). 19·30. Концерт з Фільгармонії.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

На дохід висилки сегорічної Вакаційної Оселі відіграють ученицї дівочої школи ім. Шевченка сценічний образок п. з.: „В чужім пірю" дня 15. травня 1929 р. о год. 5. пополудни в салі Лисенка. Вступ за добровільними жертвами. — Управа Вакаційної Оселі упрашає о численну участь. 1—2

Конкурс. Управа Монастиря С. С. Василиянок в Яворові оголошує отсим конкурс на одну посаду для учительської семинарії з кваліфікацією до шкіл середних, а одну посаду на учительку школи вправ з кваліфікацією до шкіл вселюдних. — **Управа.** 2012 1—3

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ЯМНА біля Яремча стація в місци в лісистій околици над Прутом — заслонена від півночи високими горами — пансіон п. Струмінської — сонішні кімнати — добірний харч — теніс — прогульки в гори — автобуси на місци — опіка над дітьми. Ціни умірковані в першім сезоні. Зголошення слати в травні Львів, Мурарська 48а а в червни до Ямни почта Яремче. 2018 1—1

БІЖУТЕРІЮ, СРІБЛО, ГОДИННИКИ поручає дешево Домбровскі-Розважевскі Львів (Готель Жоржа) вул. Академічна ч. 2. Догідні условя. 1366 32—?

ГАРНА реальність з домом мурованим і з приналежностями біля Львова дешево продам. Інформації подасть Пронов, вул. Длуґоша 21. 2024 1-1

ПРОФЕСОР ГІМНАЗІЇ, літ 40 близько Львова, ожениться негайно з панною або вдовою до літ 32. Відповідний посаг для обопільного добра вимаганий. Зголошення враз з світлиною слати до Адм. „Діла" під „Сонішний Промінь". 0023 1—1

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик прецізійні продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони звісна фірма **Іван Зельтенрайх.** Львів, пл. Марійська ч. 5 3 164-?

РУТИНОВАНИЙ конціпієнт д-р прав глядає негайно місця. Зголошення в адм. „Діла" під „Конціпієнт". 1980 3-3

ПОШУКУЮ солідних, руханвих, вимовних агентів (-ок) якіби ходили від дому до дому з взорами та продавали порцеляну на провінції. Зголошення в Торг.-Пром. Банку Львів, Боїмів 4. І. п. від 4—5 год. поп. 1997 3—3

ДРУКАРСЬКА машина „KAISER" вимір рами $79^1/_2 \times 107^1/_2$ в добрім стані на продаж. Устні або письменні зголошення до Адмін. Діла" Ринок 10. 3—3

НОТАР в КОСОВІ за Коломиєю прийме кандидата управленню до субституції. 2009 1-2

ПОШУКУЮ служащого до склепу стану вільного до 27 літ здорового, чемного, чесного за рекомендацією, якиб знавби добре Львів. Зголошення негайно до Торг.-Пром. Банку Львів, Боїмів 4 між 4—5 поп. 2019 1 3

ПРОДАМ 113 морг. фарму разом з машинерією за 1200 дол. в Канаді. Ласкаві зголошення під „Фарма" до Адміністрації Діла. 2014 1—2

ВАЖНЕ ДЛЯ ЛІТНИКІВ. Бюро мешкань для літників в Косові посередничить в винайманню мешкань і уділяє всяких інформацій. 2017 1—5

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Оголошення.

Управа Товариства „Ощадність" для господарности і добробуту, кооперативи з обмеженою відповідальністю у Львові, скликує отсим членів кооперативи „Ощадність" по думці §. 21 статуту на

II. ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ,

які відбудуться в пятницю 31. травня (мая) о годині 4 по пол. в льокалі Центробанку, у Львові Ринок 10/I з слідуючим

порядком нарад:

1. Відкриття Загальних Зборів. 2. Відчитання протоколу з перших Загальних Зборів Товариства. 3. Звідомлення з діяльности Товариства. 4. Принятя біляноу Товариства з днем 31. грудня 1928 р. і уділення абсолюторії Управі та Надзірній Раді. 5. Означення найвисшої суми зобовязань, котрі може затягнути кооператива (§ 29 б) статута. 6. Внесли і запити.

Члени кооперативи беруть участь в Загальних Зборах особисто. Особи, що не можуть самовільно приступити до кооперативи, беруть участь через законних заступників, — особи правні через установлених повновласників. Повновласник не може заступити більше як одного члена. Кождий член має тілько один голос (§ 25. статуту).

2008 Львів, дня 10. травня 1929 р.

За Управу Товариства „Ощадність" для господарности і добробуту, кооперативи з обмеженою відповідальністю у Львові:
Д-р Кость Левицький, Омелян Саєвич.

Подяка.

Високоповажаному Д-ру Володимирові Електровичеві в Чорткові за дбайливу опіку в довгій слідчій тюрмі і за совісну оборону на розправі перед окружним судом в Чорткові щиро дякую. Сильвестер Мартюк, студент прав Скала в травні 1929. 2015 1-1

Подяка.

По тяжкій, невіджалованій враті нашої найдорожшої Мами бл. п. Сильвестри де Говора Дрогомірецької складаємо отсим подяку Впр. О Деканові Винарському за провід в похоронах, О. Куницькому за щирі слова пращання, О. Левицькому, Зазулякові і Лубянецькому за участь в похоронах. З осібна дякуємо Вп. Ришардові і Марії Малаховським, власникам дібр Турівка, Д-ру Віденко, п. Куницькій і п. Марії Чорній за звеличання памяти Покійної участю похоронах. Рівнож складаємо подяку Вп. Директорові школи п. Осовському і учителям п. Бріхачекові п. Бріхачекові і п. Барисівній за провід шкільної молоді підчас похоронної відправи в церкві, вкінци брацтвам церковним, начальникові громади, громадянству і всім тим, котрі не пожаліли часу ні труду, щоби звеличати память Покійної. — Турівка, дня 1. травня 1929 р. **Рідня.** 2010 1-1

Ширіть наш часопис!

Загальні Збори Українських Накладень і Книгарень відбудуться у Львові в неділю дня 19 травня ц. р. о годині 11-ій перед полуднем в салі засідань Товариства „Просвіта" у Львові, Ринок ч. 10. II. поверх, з таким дневним порядком: 1. Відкриття Зборів. 2. Відчитання протоколу з попередних Загальних Зборів. 3. Звіт з діяльности Управи. 4. Звіт Контрольної Комісії. 5. Уділення абсолюторії уступаючій Управі. 6. Вибір голови, пятьох членів і двох заступників членів Управи Союзу. 7. Внески членів. 8. Евентуалія. За Управу СУНК і К.: Таранько, голова; М. Матчак, секретар. 2022 1—3

Загальні Збори Т-ва „Прихильників Освіти" у Львові відбудуться в пятницю, дня 17. травня 1929 р. о годині 18. в салі Української Бесіди вул. Руського ч. 22. з слідуючим порядком: 1) Відчитання протоколу з попередних Загальних Зборів. 2) Звіт з діяльности: а) Виділу, б) Ревізорів з внеском на уділення абсолюторії уступаючому Виділови. 3) Реферат про студентські справи. 4) Вибір 5 членів Виділу і їх заступників по думці § 35. статута — і мирових суддів по думці § 37 статута. 5) Устійнення вписового та річної членської вкладки. 6) Внески і запити. — Як би в означеному часі не зібралабся приписана кількість членів — Загальні Збори відбудуться в тім самім місці о одну годину пізніше, без огляду на число присутних членів. — За Виділ: **Володимир Децикевич** вр. голова. **Іван Сенів** вр. секретар. 2021 1—1

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.